

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

IVRIS CANONICI|| SEV PONTIFICII|| PARTITIONES,||

Grégoire, Pierre

[Frankfurt], 1595

VD16 G 2996

1 De generali collectione [a] iuris pontificii.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63677](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63677)

SYNTAGMA SPECIA-
LE TOTIVS IVRIS ECCLESIA-
STICI, IN QVINQVE LI-
bros digestum,

A PETRO GREGORIO THOLOSA-
NO, I. V. D. DECANO ET PVBL. PRO-
fessore in Academia Pontimuffana.

DE GENERALI COL-
LECTIONE *a* IVRIS
Pontificii.

TITVLVS PRIMVS.

Materia sedes.

a De hac collectione generali tractatur etiã apud Gratianum *l. 2. 3. distinctã. in proœmiis Decretalium, Sexti Clementinarum & Extrauagantium.* De collectione iuris ciuilibus, in titulis *de Nouo Cod. sac. r. de Iustiniano Cod. conf. de vet. iur. enuel. in proœmio Institutionum Iustiniani. in l. 2. §. Iuris ciuilibus cum Parag sequentib. de orig. iur. P.*

CAPVT PRIMVM.

Initium, progressusque iuris Pontificii, & authores qui illud composuerunt.

VM omnes res, postquam essentiam acceperint, bene etiam esse, in eoque statu conseruari, & postremo finem, ad quẽ facta vel creata sunt assequi desiderent: homini creaturarum omnium principi, *a* & rebus omnibus præstantiori, eadem veluti innata nemo negabit, cu-

A ius gratia Deus mundum creauit, ipsum autem suæ dignitatis, & cultus fecit participem, ad imaginem & similitudinẽ suam conditum, & sanctissima sua inspiratione in animam viuẽntem viuificatum. *c* Ceterum quemadmodũ a principio ad periodum vsque, gradus quidam medii sunt: ita neque res statim, vt constituta vel nata sunt, suum perfectionis finem assequuntur, sed cum tempore ad illum peruenire satagunt, interdum tamen ad illum non perueniunt, & aberrant, vt aliquando viribus destituta, & veluti morbis intercepta, iter cœptum perficere nequeant. Hæret tamen illis adhuc desiderium quoddam naturale consequendi, quod ob impedimenta non possunt, vt facile ideo remedia, quæ ea submouere valeant, admittere possint. Hominem ¶ Deus creatum, *d* vt esset bene si voluisset, in medio Paradisi libera voluntatis & sui arbitrii constituit, Iustitia originali, quæ illi pro auxilio supernaturali erat, ornatum; per quam vt mens hominis Deo subdebatur, sic etiam eidem subiiciantur omnes vires inferiores. At ipse cum esset factus rectus, *e* se immiscuit infinitis vanis cogitationibus, & mortis iter ingresserorum tenebris inuolutus, a fine

A

vero vñsque rectis aberravit, eoque modo status eius exoptimo pessimus, corruptioneque & interitui factus est obnoxius. Tunc quærenda fuerunt remedia, quibus lapsus restitueretur, & restitutus a casu in posterum prohiberetur, erectus cõseruaretur. Non defuit ei tunc eius præstantissimus figulus & opifex, qui iustitiam cum misericordia exercens, dũ eum a voluptatis horto expulit, pro remediis & alexipharmacis præcepta salutaria ei præscripsit, vel menti eius insinuauit, quibus vitam emendare, instituere, obfirmare, & ad finem propositum a quo declinat, si vellet, facile conuerti possët. Ea præcepta per manus & traditione, a patribus primis in posteros principio transmittébatur, cordibus non literis descripta, admonete diuina naturaliq; indita a Deo hominibus ratione, vnde & lex naturæ dicta fuit, *f* quam & cum Noaco iam pene peccatis deletam ex mentibus Deus renouauit. *g* Rursum & tempore Mosis, verbis conceptis scripturam exaratam publicauit, *h* eumque Mosem ac nomophylacem & populi sui ducem delegit, contestatus populum, ne singuli, quod rectum sibi videretur, facerent, sed secundum eam legem, *i* in qua, & præcepta pertinentia ad vtramque hominis partem, corpus & animam, cõtinebantur, vtriusque partis a Deo habuit iurisdictionem Moses. Post illũ Iosuas, & seniores, *k* qui & dicti Iudices vsque ad tempus Samuelis, a quo populus excutiens iugum Dei, petiit dari sibi regem, qui eum more aliarum nationum iudicaret, *m* & tunc quodammodo separata fuit pontificalis seu spiritualis a temporali & regia potestate. Remansit autẽ præcipua sacerdotalis, cuius & auctoritate vngebãtur reges & prophetae. *n* Conuenit & tandẽ rursus vtraq; potestas in Domino nostro IESV CHRISTO pontificalis & regia, ipse enim vere ex semine regio & tribu Iuda, & rexo & sacerdos *p* verus homo & simul Deus in vna hypostasi, *q* cum omni potestate in cælo, in terra, in corpus, in animam. *r* Hic legem

A reformauit antiquam, nouam perfectiorem instituit, in omni sapientia & prudentia, vt notum faceret nobis sacramentum voluntatis suæ, secundum beneplacitum eius quod proposuit, in eo, in dispensatione plenitudinis temporum, &c. *s* Nectamen ipse, cum in hoc seculo visibiliter inter homines conuersaretur, de singulis, quæ nũc obtinent disposuit, eo quod tum Neophyti in fide lacte potius quam solido cibo egerent. Quamobrem a visibili præsentia abiturus, curam & sollicitudinem regendi Ecclesiam discipulis & apostolis commendauit, & vicarium in terris **D.** Petrum constituit, & dedit autem præfulem & ducem suæ Ecclesiæ spiritum sanctum. *v* Post ascensionem quoque domini in cælum, iuxta mandata eius, Ecclesia seu congregatio fidelium, cœpit regi ductu spiritus sancti, sedente **D.** Petro cum apostolis. *x* Cœperunt & aliæ leges poni, *y* ex quibus supersunt scripti canoness apostolorum, *z* & traditiones apostolicæ, per manus a maioribus in nos perductæ. *aa* Mortuis apostolis, eodem sancto dictante spiritu, in locum **D.** Petri & apostolorum & discipulorum, subrogati alii episcopi, qui alias leges pro occurrente rerum & personarum sibi commissarum necessitate, præscripserunt: & si quid ad vniuersalem statum Catholicæ religionis pertinere videretur, Oecumenicis etiam conciliis determinarunt, cõuocatis præcipuis vitis ex Christiani nominis locis, & in prouinciis causis conciliis prouincialibus, conuocatis præstantioribus eius prouinciæ vitis, vsũ sunt. Legum † prædicatarum **8** per ipsum dominũ IESVM CHRISTVM, fuerunt ex parte in Ecclesia sancti amantissimes & scribæ quatuor, **D.**ini, Matthæus, Marcus, Lucas, & Iohannes, quædam autem non scriptæ in consuetudine Ecclesiæ remanserunt custodiæ. *bb*

E Canones apostolorum collegit **D.** Clemen Romanus, successor **D.** Petri, & comes seu scriba **D.** Pauli, & in octo redegit libros, ex quibus quædam aliqui improbi depraua-

deprauarunt, *cc* ut etiam non abstinuerunt aliquando a corruptione sacrarum litterarum. *dd*

10 Fuit \dagger alia collectio nomine iuris pontificii & canonum authenticorum, continens, ex declaratione Leonis Papae 4. canones apostolorum, & synodorum, Nicaenae, Ancyranae, Neocaesariensis, Gangrensis, Antiochensis, Laodicensis, Constantinopolitanae, Ephesinae, Chalcedonensis, Africanae, Carthaginensis, & regulas summorum Pontificum, Syluestri, Cyricii, Innocentii, Zozini, Celestini, Leonis, Gelasii, Hilarii, Symmachi, Hormisdæ, Simplicii, & Honorii Iunioris, additæ Decretales epistolæ & sanctiones Romanorum præsidum. *ff* & alia concilia. *gg*

11 Collectionem \dagger canonum maiorem & fecit Isidorus Hispalensis, *hh* quæ incipit a canonibus apostolorum vsque ad concilium Hispalense secundum, secutus ordinem temporum & prouinciarum.

12 Postea \dagger Burchardus episcopus Vuormaciensis, Orthonis 3. & Henrici 2. Bauari Imperatoris temporibus, Canonum seu Decretorum, illam edidit compilationem librorum 20. quos per materias distribuit, rerum non temporum secutus rationem.

13 Hunc \dagger imitatus Iuo Carnotensis episcopus, duas collectiones fecit canonum seu sanctionum Ecclesiasticarum, & Conciliorum, additis etiam legibus quibusdam civilibus in suffragium decisionum, vnam maiorem, quæ Panormia, aliam minorem, quæ epitome prioris, absolute Decretum nominatur, quam quidam tribuunt Hugoni Cathalano abbreviatori Iuonis.

14 Collectiones \dagger quoque alio ordine fecisse dicuntur Cresconius, Anselmus, Deusdedit Cardinalis, Gregorius presbyter, qui suum opus Polycarpum inscripsit.

Postremus Gratianus ordinis Benedictini, Monachus S. Felicis Bononiensis, natus Classæ vel Ginzæ ciuitate Thuscæ tempore Eugenii 3. summi Pontificis anno 1151, *ii* Decretum \dagger quod habemus

15 composuit, quod concordiam discordan-

atium appellauit canonum; eoque præter alios quæstiones in vtramque partem ex canonibus excussit & disputauit. In his vero quædam apponuntur, quæ nomine Paleæ dicuntur, quibusdam quidem Paleæ dictæ, quod leuioris sint aut nullius auctoritatis in illis posita, quod tamen falsum. Aliis *παι παλαιά*, quod antiqua sint, & antiquis codicibus descripta ommissa ante in transcriptis. Aliis a Quota Paleæ Cardinali: *kk* Aliis autem a dictione *πάλαι* dicuntur illa capita insignita, quod fuerint repetita.

Gregorius 13. summus \dagger Pontifex anno sui pontificatus vndecimo, dominicæ vero incarnationis 1582. emendatum decretum Gratiani approbavit, eique addi sine summi pontificis licentia vetuit.

Apud Græcos \dagger ultra electionem canonum Clementis, Phocius Patriarcha Constantinopolitanus, librum *σεμικρονον* vel *προσκηρυγμα*, appellatum edidit, distinctum 14. titulis, quasi breuiarium & indicem canonum receptorum. *ll*

Sigismundus \dagger quoque Bonæ fidius, ex iure Orientali libros duos Imperatorum, & tertium Patriarcharum Græcorum constitutionum, & quædam conciliorum capita collegit.

Superiores \dagger porro iuris Canonici conciliatores, promiscue collegerunt sacrorum conciliorum sanctiones, & rescripta summorum pontificum, & legum civilium ad rem tractatam pertinentia capita: fuerunt & alii, quorum collectionis argumentum fuit, quorundam conciliorum per summos pontifices relatorum, & rescripta & sanctiones, tantum summorum præsulum Romanorum consarcinare.

Post vero \dagger Gratiani compilationem, constitutiones & Decretales epistolas per diuersa sparsas volumina, *cc* legit in vnum volumen Bernardus Præpositus, & tandem episcopus Papiensis, easque in quinque libros digessit sub titulis idoneis. Sequutus postea Gilbertus, qui breuiori & elegantiori stylo, eodem tamen fere or-

dine, additis constitutionibus, post Bernardi compilationem editis, coniunctionem composuit aliam.

Tertia collectio facta ab Alano: Quarta per Bernardum Compustellanum, dicta Romana, eo quod istunc Romæ moraretur.

Quinta cōposita est a Petro Beneuentano, ex epistolis tantum Innocentii 3. eiusque iussu facta & auctoritate eadē confirmata & recepta; vnde Decretales Innocentii 3. vel compilatio Innocentii 3. dicitur. Sexta fuit collectio conflata per Iohannem Galensem, ex duabus Gilberti & Alani, & dicta ista Decretales mediæ seu secundæ. *mm*

Postrema est illa quæ Gregoriana est, qua vimur, composita præcipue ex compilatione Papiensis & Innocentii 3. ex Ildori, Burchardi Iuonis, Cresconii, Anselmi, Deus dedit, Gregorii presbyteri compilationibus per Raymundum Capellanum & Pœnitentiarium Gregorii. 9. summi pontificis, *nn* eiusdem iussu qui probavit; vnde Decretales dictæ Gregorii. Platina tamen in Honorio 3. ait Honorium 3. qui prædecessor fuit Gregorii 9. decretales epistolas etiam compilasse.

21 Cum vero † quædam constitutiones essent omisæ, & fuissent aliæ post Gregorium 9. editæ, iterum alia compilatio sequuta est dicta Sexti Decretalium, auctoritate donata per Bonifacium 8. eius nominis Pontificem; factaque eius iussu, per Guilielmū Archiepiscopum Ebredunen. Berengarium Episcopum Biterensem, & Magistrum Ricardum de Senis, Sanctæ Romanæ ecclesiæ Vicecancellarium. *oo*

Iisdem rationibus aliæ constitutiones postea compilatæ a Clemēte V. Pontifice Maximo, quæ fuerunt a Iohanne eius successore editæ, nomine Clementinarum. *pp*

22 Accessit † postremo aliud volumen, quo vagantes constitutiones, nec superioribus insertæ, continentur; vnde Extravagantes dicuntur priores, Iohannis 22. cōstitutiones ab eo editæ; aliæ dictæ cōmu-

nes, quæ a diuersis Pontificibus post collectionē libri sexti editæ & euulgatæ fuerūt.

S C H O L I A.

- a *l. in pecudum, de usur. re. §. in pecudum, de ver. diuis. apud Iustinianum.*
 b *l. iustissime, de Adil. edict. P.*
 c *Genes. c. 1. & 2. Eccles. c. 16. c. hac imago, 33. 9. 5.*
 d *Genes. c. 2.*
 B e *Deus creauit hominem rectum.*
 f *c. 1. dist. 1,*
 g *Genes. c. 9.*
 h *Exod. c. 19. & seqq. vsque ad 25. & alibi.*
 i *Deuter. c. 12. vers. 8. c. Moyses. 7. distin. c. libenter, de consecr. distin. 1. Hinc legi accessionem fecerunt prophetica dogmata, qua continentur in Veteri testamento. c. firmiter. §. hac sancta, de sum. Trinit. & fide cathol. C.*
 C k *Iosua. c. fi. vers. 31.*
 l *liquet, ex libro Iudicum.*
 m *1. Reg. c. 8.*
 n *1. Reg. c. 10. & 16. & 2. Reg. cap. 2. & 3. Reg. c. 11. & c. 19. & c. vni. §. in veteri testamento, de sacra unct. libr. 1. Decret. tit. 15.*
 o *Esai. 62. vers. pen. D. Matth. c. 21. vers. 5. D. Iohan. Euangelist. c. 12. vers. 15.*
 p *Ad Hebra. c. 5. Psal. 109. vers. 5.*
 D q *in Symbol. Christiano. Athanas.*
 r *D. Iohan. c. 1. D. Matth. c. fi. vers. 18. ita morborum corporis & anima medicus. D. Matth. c. 4.*
 s *Ad Ephes. c. 1. vers. 8. & seq.*
 t *D. Iohan. Euang. c. fin. vers. 15. ibi. pasce oues meas, &c.*
 v *& Act. 1. D. Iohan. Euang. ca. 14. vers. 15.*
 x *Act. c. 5. & 6.*
 E y *Act. 15. vers. 6. & seq.*
 z *apud Clementem Romanum & alios.*
 aa *de quibus D. Paulus scribit ad Thessal. c. 2. vers. 5. Itaque fratres tenete traditiones, &c. & priore ad Corinth. ca. 11. vers. 34. ibi, cætera cum venero disponam, &c.*

bb *mul.*

- bb multa enim fecit & dixit Dominus I. E. A
s vs, qua nec scripta sunt, nec scribi po-
tuerunt, D. Iohan. Euang. c. fi. vers. fi.
- cc vide de auctoritate, defensione & testi-
monio librorum constitutionum apo-
stolicarum & Clementis Carolum Bo-
nium episcopum Ostunensem in prole-
gomenis, qua edidit in conuersionem
eius operis a se factam.
- dd 2. epistola diui Petri c. 3. versu. 16.
- ee c. de libellis. 20. dist. horum canonum epi- B
tome fuit excusa Moguntia an. 1525.
& creditur fuisse Cresconii Nomoca-
non.
- ff c. si Romanorum. 19. disti.
- gg c. sancta. 16. dist. c. 1. & seq. 15. dist.
- hh Tribemius in scriptoribus, vide qua di-
ximus de hoc & sequentibus, li. de Ar-
te iuris. c. 8. & Vincentiū historiarum
li. 23. c. 31. & lib. 25. c. 84. Antoninum
parte 3. hist. iii. 18. c. 6.
- ii Sic habetur in Chronico quod inscribitur
Pomerium ecclesie Rauennatis, quod
seruatur in Vaticana bibliotheca Ro-
ma, idem Hugo antiquus interpres ait
ad c. post appellationem, ad §. forma 2.
9. 6. nisi quod referat ad annum Do-
mini 1150. auque fuisse editum eius
decretum docente Iacobo Bononiensi in
legibus & Alexandro in Theologia, qui
fuit postea Papa Alexander, Tribemius D
Abbas lib. 2. de viris illustribus,
ordinis S. Benedicti, ait Gratianum de-
cretum composuisse an. domini 1127.
sed forsā de incoatione operis loqui-
tur. Quidam Eugenio 3. tribuunt de-
creti Gratiani confirmationem, qui-
dam negant, tamen verius est in scholis
plenam fidem facere, vt ait Panor. ad c.
2. de rescrip. nisi quatenus continet ru-
bricas & paleas, vide Iohan. Andra. in E
addition ad Speculato. §. si. tit. de dispu-
tationibus & allegationibus.
- kk de his nos plura, & de hac inscriptione
multa d. li. de iuris arte c. 8. vide.
- ll a quo tamen cauendum, ne in errorem in-
cidas: nam is Phocius an. Domini. 858,
consilium habuit contra Nicolauum 1.
summum Pontif. ex quo tempore Con-
stantinopolitana Ecclesia a Romana
palam discessit, spiritus sancti processio-
nem a solo patre defendens, impie scri-
psit & libros contra sedem apostolicam,
vt ait Zonaras. lib. 3. Meminit Platina
in Nicolao, Phocium hunc Bulgaros in
fide deturbasse, donec a Nicolao missis
episcopis, & presbyteris, qui Bulgaros in
fide instruerent, pulsus eo loco fuit.
- mm Tancredus in princ. decretalium Inno-
centii 3. vide Hostien. in proemio de-
cretal.
- nn in proemio decretalium. cur autem post
principia aliquorū capitum eius com-
pilationis ponatur & infra, aperuimus
in lib. de iuris arte. num. 14.
- oo in proemio Sexti decretal. §. nos ad api-
cem.
- C pp vt videre licet fuisse in proemio Clemen-
tinarum.

CAPVT II.

Præstantia & utilitas iuris Pontificii.

SUNT porro in iam consignatis
voluminibus iuris pontificii, præ-
cepta publicata vniuersis, ad in-
stituendam veram Christiani vi-
tam, ad conseruandam institutam, & ad
adipiscendam felicitatem: suntque con-
sultissima dogmata, quæ ad vtramque ho-
minis corporalem & spiritalem partem
regendam sufficere videntur; vt etiam solo
iure pontificio, seu decisionibus Ecclesia-
sticis solis, sine iuris ciuilibus alterius, quam
transcripti & approbati in corpore iuris
pontificii, ope, negotia terminari posse om-
nium Christianorū dictum fuerit. 99 A-
bundat ibi materiarum, decisionum solida
& Christiana resolutio, a multis impera-
torum, principum & hæreticorum qui-
dem impetita telis, sed tandem victrix &
recepta. In hoc iure habemus iuris diuini
& humani perfectam Epitomen, decla-
rantur & quæ obtinuerunt, quæ in dissue-
tudinem abierunt antiquata, & quæ nunc

tenenda, sequenda, fugienda, puniendave, & quomodo sunt: cum ea auctoritate, vt & principes seculares in his quæ Ecclesiis competunt, constringat. *rr* Diuinarum & humanarum item rerum cognitionem exhibet, & voluntatis Dei & eius iustitiæ exponit mandata, virtutum omnium pædagogia, veritatem dubiorum vt aperit: laudem apud Deum & homines; Doctores, Studiosis, & regulas eius sequentibus, præbet; vt in summa ad hoc ius discendum, & vtilitas & necessitas omnes impellat, maxime adultos & mala a bonis discernentes. At cum iuris naturalis ignorantia sit damnabilis, iuris tamen ciuilibus & canonici in quibusdam excusatur, in aliquibus minime, *ss* excusatur quidem aliquando a tanto, sed non a toto. *vv*.

SCHOLIA.

- qq *c. super Specula. 28. lib. 5. decretalium. titulo 34.*
- rr *c. solita. 6. de maior. & obed. lib. 1. tit. 34. c. significasti, de Elect. lib. 1. tit. 6. vide. Extrauag. vnã sanctam, de maior. & obed. in extrau. com. tit. 8. lib. 1. leges seculares non dedignantur sacros sequi canones. c. si. de Secun. nup. vide ad hac singulariter. c. suscipitis & ea quoniam idem mediator 10. distinctione.*
- ss *quanam excusent vel non vide capit. fin. prima. quest. 4.*
- tt *c. si quis dederit. 34. q. 1. c. quemadmodum. 3. 2. q. 7. c. quæro. 6. q. 1.*
- vv *c. turbatur. 1. quest. 4. cap. presbyterum. 28. distinct.*

DE IVRE CANONICO
a TIT. II.

a De iure Canonico tractatur in genere, apud Gratianum 3. dist. Et in præmio Decretalium.

CAPVT I.

- 1. Definitio nominis iuris canonici, & eius synonyma, Canonium.
- 2. Pontificium.

DICIMVS hoc ius, de quo futura nobis disputatio, canonicum, a aliquando

A diuinum, b aliquando ecclesiasticum, aliquando pontificium. Primum nomen a regulis iuris definitis tractum est; est enim *κανών* regula: seu a præceptis quibus certo modo, veluti regula aut norma actus diriguntur. c Ecclesiasticum dicitur ratione materiæ & personarum ecclesiasticarum, quæ potissimum hoc iure reguntur. Pontificium ab authoribus, sacris antistitibus, qui & pontifices, ex quorum auctoritate hoc ius vim & sanctionem habet.

SCHOLIA.

- a *c. quod clericis. 9. de foro comp.*
- b *c. 1. iuncta Glo. 1. 23. q. 7.*
- c *c. canon. c. regula 3. dist. Isidor. 6. Etymolog. 6. 16. vide alia apud nos quæ diximus lib. de arte iuris. c. 8. num. 3. adde quod ait Lucian. in Harmonide. ἀλλὰ τὸ κριθάλαιον ἀετῆς ἀπίου, ὁ γράμμα, φασὶ ἔστι κανὼν τῶν τοιούτων. id quod est caput omnis virtutis, quomodo vt aiunt & regula, & rursum idem in Scythia. τοῦ τοσοῦτου κινδύου κανὼν, id est, hac tibi Græcanica regula. pensiones canonis inter vectigalia, dicuntur etiam, quæ certam habent & regulatâ singulis annis præstationem, vt abunde docemus lib. 3. Syntag. c. 5. extant & tituli de canone Urbis Roma lib. 11. c. tit. 22. de canone Largitio. lib. 10. c. tit. 20. & similes alii. Dicuntur & epistola canonice. principum publicæ apud Cassiodor. lib. 11. Variar. c. 23. & canonicaria fides, lib. 2. c. 8. & canonici solidi, iusti & regulari ponderis, lib. 2. c. 25. & canon Telonei & canon Transmarinus. lib. 5. c. 39.*

CAPVT II.

Definitio rei.

IVS enim canonicum dicitur, a ius posituum, quod a summis Pontificibus Ecclesiæ Catholice traditum, b constitutum, c vel approbatum fuit; d nisi enim vnum illorum statuto adsit, legis vim non habet, cum solius principis sit legem generalem condere, abrogare & interpretari.